תלמוד בבלי · ראשונים · ריי״ף · מפרשים · חידושי אנשי שם

חידושי אנשי שם על בבא בתרא

רבי נתן נטע שפירא

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושי אנשי שם על בבא בתרא

רבי נתן נטע שפירא

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-אנשי-שם-על-בבא-בתרא/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 4
דף ב: 4
דף ג. 5
דף ג: 6
דף ד. 6
דף ד: 7
דף ה. 7
דף ה: 7
דף ו. 8
דף ו: 8
דף ח. 8
דף ח: 9
דף ט. 9
דף ט: 9
דף י. 10
דף י: 10
דף יא. 11
דף יא: 11
דף יב. 11
דף יב: 12
דף יג. 12
דף יג: 13
דף יד: 13
דף טו. 14
דף טו: 14
דף טז: 15
דף יח. 15
דף כ. 15
דף כ: 16
דף כא. 16
דף כא: 17
דף כג: 17
דף כד. 17
דף כד: 17
דף כה. 18
דף כה: 18
דף כו. 18
דף כז. 19
דף כז: 19
דף כח: 20
דף לג: 20
דף לה. 20
דף לה: 20
דף לז: 21
דף לט: 21
דף מח. 21
דף מח: 21
דף מט. 22
דף נ: 22
דף נד: 22
דף נה. 22
דף נה: 22
דף נח. 22
דף סג: 23
דף סד: 23
דף סה. 23
דף סח: 24
דף ע: 24
דף עח. 24
דף עח: 25
דף עט. 25

דף ב.

מהר"ן שפירא

רב אשי אמר כגון שהלך זה בעצמו והחזיק וכו' בגמ' ליתא תיבת בעצמו ונ"ל שהרי"ף הוסיף אותו במתכוין לבאר לנו שמשמיע לנו רב אשי דאפי' שלא בפני חבירו יכול להחזיק בו וא"צ שיאמר לו חבירו לך חזק וקני כמבואר בנ"י ע"ש:

ד"ת

חסר לשון כצ"ל. גמ' נתן שלשה וכו' איבעי להו הן וסידן או הן בלא סידן אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא הן וסידן דאי ס"ד בלא סידן ליתנייה והכי אסיקנא הן וסידן פי' הני שיעורין של רוחב הכותל דתנן במתני' הוו בכללן טיח הסיד או דלמא מקום האבנים בלבד אבל בטיח הסיד הוי טפח ואסיקנא דהן וסידן והא דתנינן בלבינה ג' טפחים ואילו הלבנה בלא שום סיד הכא הא אמרי' בגמ' דמתני' בלבנה זוטרתי שאין לה ג"ט ועם טיח הסיד הוו שלשה:

מהר"ן שפירא

הני שיעורי וכו' וקאי על איבעיא הנזכרים בריי"ף ובגמ' אי' איבעיא זו לפני דברי רב חסדא אחר הא דאמר אביי ש"מ ביני אורבי טפח וע"ז קאי שפיר דברי הנ"י הללו בפירושו. ומסיק אבל בטיח הסיד הוי טפח ז"ל מהר"ם צלאלש צריך להיות אבל בטיח הסיד לא הוי טפח וכן מוכח סוגי' הגמ' ע"ש עכ"ל ור"ל דבגמ' דבעו למיפשט דהן וסידן קתני דאי הן בלא סידן קאמר ה"ל למתנייהו לשיעורא ודחי ליה כיון דלא הוי טפח לא תני לה ואם נגיה תיבת טפי במקום טפח אתי שפיר בפשיטות:

אמר המחבר וצריך לי עיון וכו'. ובתוס' בהג"ה מיישבין קושיא זו ומחלקין בין בהכ"נ שהוא מקום קבוע ובין שאינו מקום קבוע אע"ג דאיכא דוכתא לצלויי ע"ש:

דף ב:

מהר"ן שפירא

ר"ל הוצרך לגילוי דעתיה דלחד לישנא בגמ' אין לחייבו לר' יוסי דהלכתא כוותיה אלא באם גדר ניקף את הרביעי דגלי דעתיה דניחא ליה ורבינא רצה שיתחייב לכל הדעות:

ד"ת

כאן חסר לשון וכצ"ל הא מתהנה בהן כיון שעדיין פרוץ לרוח רביעית הא מחייבין אותו שהרי ההנהו שסלק ממנו רגל הרבים וא"ת כיון דבמקום שלא נהגו לגדור עסקינן כי גדר רביעית למה מחייבין אותו וכי מפני שקדם זה וגדר הפסיד הלה תירץ הרמב"ן ז"ל

אה"נ דלכתחלה אין מחייבין אותו וכן נמי אם עמד ניקף ומיחה בו בשעה שהיה גודר ואמר לו שלא יגדור ע"מ להשתלם ממנו ה"נ דפטור אבל כל זמן שלא מיחה בו לומר שלא יגדור וכו' כצ"ל:

דף ג.

מהר"ן שפירא

קושיא זו איתא בגמ' אהא דאמר ר"ל לעיל בסמוך. אבל בהא דבעי למפשט האבעיא מייתי לשון אחר. ונ"ל דמאחר דכל כמה דלא ידעינן להההוא תירוצא דכל יומא ויומא זמנו הוא משמע ממתני' דאפי' תוך זמנו ממש נאמן לומר פרעתי א"כ לא אפשר ליה להביא הפשיטות של האבעיא דאז ודאי משמע דאינו נאמן לטעון פרעתי בתוך זמנו ממש ולכך מביא הא דהקשה על ריש לקיש דממילא נפשטה האבעיא דלא שייך כלל למבעי בעיא ודו"ק:

עד שיביא התובע עדים שתבעו ולא נתן לו באשר"י האריך לתמוה בזה ע"ש:

וז"ל תוס' אע"פ שאין לרוניא בגופה של קרקע כלום מ"מ הואיל שהוא עובדן הרי הוא מצרן כמו דאמרי אינשי ד' לצלא נותנין ד' זוז על העור וכמו כן צריך ליתן לצללא לאומן המעבד את העור ע"כ ולזה נתכוין הנ"י אף שאינו מדוקדק בלשונו:

ד"ת

לשון הרנב"ר ז"ל הקובע זמן לחבירו ואמר לו פרעתיך בתוך זמנו וכו' ליכא לפרושי דבתבעו אחר זמנו עסקינן ואמר לו פרעתיך גו זמניה דאי הכי היינו בעיין דלקמן דבסמוך אי אמרי' מה לי לשקר במקום חזקה או לא וליכא למימר נמי דתבעו בתוך זמנו ואמר לו פרעתיך דא"כ הכי הוה ליה למימר ואמר לו בתוך זמני פרעתיך מדקאמר פרעתיך בתוך זמני משמע דלא בגו זמנו קאי השתא לפיכך פירשה הראב"ד ז"ל דכשתבעיה ביומא דמישלם זימניה ואמר לו פרעתיך בתוך זמני עסקינן דאע"ג דאסיקנא בפ' השואל דעביד איניש דפרע ביומא דמשלם זימניה היינו אם טוען דבההוא יומא פרעיה מהימן אבל לא אמרי' ביה מיגו במקום חזקה משום דלאו מיגו מעליא הוא דמכסיף למימר עכשיו פרעתיך דבו ביום לא משתלי אינשי הלכך ניחא ליה טפי למימר דבתוך זמנו פרעו אבל ההיא דלקמן כשתבעו לאחר זמנו דבההיא הוא דקא מבעיא לן אי אמרי' מיגו במקום חזקה אי לא אבל הרמב"ן ז"ל פירש דבתוך זמנו עסקינן והכי קאמר פרעתיך אע"פ שהוא בתוך זמנו אבל תבעו ביומא דמישלם זימניה כיון דנאמן לומר פרעתי היינו בעיין דלקמן דתבעו לאחר זמנו דכי היכי דלאחר זמנו מהימן משום מיגו ה"נ ביומא דמשלם זימניה

דאם איתא דביומא דמשלם זימניה איירי ובעי למימר דאינו נאמן אע"ג דאיכא מיגו הו"ל לפרושי בהדיא ע"כ:

מהר"ן שפירא

רצה בזה דמאחר דעל כרחנו צריכין לאוקמי בהכי תו לא איצטריך תלמודא לפרש. וע"ז אמר אבל הרמב"ן כתב דה"ה בתבעו בגו זמניה מצינו לאוקמי ולפרש מהא דאמר פרעתיך א"כ מאחר דאפשר בהכי ודאי שנפרש ליה הכי א"כ מיירי ר"ל אף בגוונא זו ודו"ק:

דף ג:

מהר"ם

בספרים שלנו כתוב בגמ' א"ד אמר רב נחמן אחזיק לכשוריה אחזיק להורדי אחזיק להורדי אחזיק לכשורי וכן באשר"י והלכות גדולות:

ר"ל ולא איירי בטוען שמכר או שנתן לו ובחזקת ג"ש וכ"ז קאי אליבא דר"י דהלכתא כוותיה בזה. ונ"ל דצריכין להגיה בריי"ף איכא דאמרי אמר רב נחמן אחזיק לכשורי אחזיק להורדי אחזיק להורדי אחזיק לכשורי ובזה מציין הנ"י בסמוך אחזיק לכשורי מרובות נמי אחזיק ורצה לומר דממילא נשמע דמאחר דאחזיק להורדי אחזיק לכשורי ומשמיענו נמי דהחזיק לכשורות מרובות ודו"ק. ובאמת דכמו שהגהתי בריי"ף בדברי ר' נחמן בלישנא בתרא כ"ה בגמ' גם בראש ע"ש:

וזו היא דעת ר"ת ואשר"י וכ"כ בפי' רש"י דאיירי לענין חזקה וקנין ובחזקה שיש עמה טענה אלא שרש"י ורשב"ם מפרשים דכל הני חזקות דשמעתין חזקת שעה הן כיון שהחזיק לפניו ולא מיחה לאלתר הוי חזקה. כענין שאנו אומרין בכשורא דמטללתא אי חבריה בטינא לאלתר הוי חזקה. ולא אמרו חזקת שלש שנים אלא לענין קרקעות וכתב בספר המרדכי שכן פסק רבי' מאיר וכן פסק המיי' בפ"ח מהל' שכנים:

דף ד.

מהר"ן שפירא

ואם היתה חצירו אין זקוק לו ר"ל אין בעל החצר ניזקק לסייע לבעל הגג לשמואל לעיל דס"ל דמגג לגג אין נזקקין כלל אין בעל החצר מסייע לו מאומה אלא בעל הגג צריך לעשות מחיצה גבוה ד"א משפת החצר ולמעלה כדי שלא יזיק הוא לבעל החצר דאף שהחצר גבוה מן הגג שייך בו היזק ראיה וכמבואר בתוס' בשמעתין בד"ה שתי חצירות

וכו'. ולדברי רב נחמן דלעיל אפי' במגג לגג שייך בו מחיצה אף שאין בו היזק ראיה. משום שלא יהא נתפס עליו כגנב ואח"כ יגביה בעל הגג לבדו עד גובה ד"א ומ"מ מועיל לו לבעל החצר מה שהוא גבוה ממנו דא"צ לסייע עד מחצית י' אלא שיהא גבוה י' מקרקעית הגג כגון שהיה החצר גבוה מן הגג י' טפחים א"צ לסייעו כי אם בגובה ד"א על קרקעית החצר וממילא יעשה בעל הגג המחיצה בגובה ד' אמות משפת קרקעות החצר ובעל החצר א"צ ליתן כי אם כפי הוצאות שני טפחים ובאשר"י מבואר ע"ש:

מהר"ם

בין חזקת קרקעות בין חזקת תשמישין כי הנך תשמישין דשמעתין אם משקנה מחבירו והחזיק בעי שלש שנים:

דף ד:

מהר"ן שפירא

אבל אתנו אהדדי דסתרו ובנו אע"ג דמלתא דפשיטא דתנאי י"ל דנקטי' להשמיענו עד כמה תשפיל העלייה ויהא כח לתחתון לכוף את העליון לסתור ולבנות כמו שמסיק רמב"ן בחדושיו:

ר"ל דכל המעשה הזה לא נכתב אלא להשמיענו חידוש זה וכמבואר בגמ' דפריך היינו הך דלעיל ומשני הא קמ"ל דאע"ג דלא משתמש בו אלא בתיבנא וכו' ומסיק הנ"י מדאמר סכרנא לך וכו' ולא היה וכו' ק"ק דעדיפא הל"ל דאפי' חבירו באמת לא עיכב בשביל האורה אלא דאמר מרעית לאשיתאי וק"ל:

מהר"ם

והאשר"י לא פסק כן אלא אפי' לא הגיע זמן בחיי האב ולא תבעו היה לו לזה להחזיק שוברו בב"ד שהרי יודע שזה יש לו שטר עליו וכ"כ בשם הר"ר יוסף אבן מיגש הלוי כו':

דף ה.

מהר"ן שפירא

אם קנו דבר בשותפות וכו' והתוס' בפ' הנזקין דף נ"ט ריש ע"ב חולקין ע"ז הפי' ומפרשים כגון מעשר עני או צדקה אם הוא עני כחבירים המסובין בסעודה ע"ש:

דף ה:

מהר"ן שפירא

ואין לתרץ דקאי אהא דקתני במתני' כופין אותו לבנות לעיר דלתים ובריח דהיינו

שמירת העיר ולא אשאר ענינים שאין נזכרין במשנתנו דהא במתני' קתני כמה יהא בעיר שיהיה כאנשי העיר ואילו קאי אדלעיל ה"ל למימר כמה יהא בעיר ויכופו אותו וק"ל:

מהר"ם

נראה שרוצה בו ענין חריצים ובקעים של אגמי מים שכן רגילין לעשות סביב החומה ודומה לו הביא הערוך בערך פס שבלשון יון ובלשון ישמעאל קורין המרא שחופרין בה פס או מלשון צרורות אדמה כמו שקל פיסא שדא ביה אבל הערוך פי' פסין דהכא כמו פסי ביראות קרשי עץ לחזק שערי העיר:

ולאו דוקא שיתנו בתחלת השינוי ע"מ הלואה אלא אפי' לא יפרעו עוד כיון שצבור הוא יכול לשנות אפי' לדבר הרשות והגבאי שאינו צבור דוקא לדבר מצוה והיחיד שנדר צדקה והפרישה עד שלא באת ליד הגבאי מותר לשנותה אפי' לדבר הרשות ופי' לשנותה בתורת הלואה דוקא ע"מ לפרוע דהא אמרי' בפיך זו צדקה וא"א לו לחזור בו ואפי' לא הפרישה עדיין כך פי' האשר"י לפי שיטת ר"ת הי' מה שאמר כאן מ"מ הוי הלואה לגבי צבור לרווחא דמלתא אמר הכי כלומר שאין הפסד לעניים בשנוי זה דהא בין כך ובין כך עניים עלווייהו דצבור רמי והם חייבים לפקח על ענינם:

דף ו.

מהר"ן שפירא

ר"ל שהסכימו פעם אחת לשנות מותר עניים לצרכי צבור אז אין ממחין אח"כ ביד הפנסים ורשאין לשנותן בכל פעם וק"ל וכן משמע להדיא מנ"י שיבוא בסמוך:

דף ו:

מהר"ם

איני יודע מי הכריחו לפרש אציפי דבי כנישתא בבי מדרשא דאפי' בבי כנישתא היה אסור לסברתו שהיה סובר שאין משנין כיון שנעשין מן הקופה שמסתמא לעניים כדפירש"י והאשר"י:

דף ח.

מהר"ן שפירא

בזה מיושב למה הקשה רב יוסף הכא מן אחי מעלינא ליה וכו' ובסמוך הקשה רב יוסף זימנין דההוא מדויל וכו' וכן מבואר בתוספת אליבא דרש"י ע"ש:

ובתוס' דשמעתין מבואר דאם יש קבר פתוח אינו מטמא במגע שהביא שם ברייתא דספרי ובאהל כשהוא פתוח משמע שם בפשיטות שאינו מטמא בנגיעה ע"ש וצ"ע דמנ"ל להנ"י כל כך בפשיטות שמטמא בנגיעה ודו"ק:
דא"כ הל"ל דאין כופין מטעם דמעלינן ליה כדלעיל ולא ס"ל כרש"י דמחלק בין בית השלחין ובין שדה הבעל ודברי הנ"י כפי' תוס' בשמעתין ושם מבואר באורך:

דף ח:

מהר"מ

נ"ל שט"ס הוא וכן צ"ל אבל אי א"ל עשיר לעני גוד או איגוד דאע"פ דלית ליה דמי כייפינן ליה לעני שכן פסק הרי"ף ז"ל

דף ט.

מהר"ן שפירא

ליתני אא"כ הרחיק מבורו של חבירו ג"ט צריכין למחוק לשון זה מן ליתני וכו' עד ג"ט וכן נראה מלשון תוס' בד"ה פתח וכו' שלא היה כתוב בספריהם לשון זה [וגם בדפוס קראקא ליתא] וכן מהרש"ל בח"ש מחק אותו וק"ל:
שנמצא מרחיק וכו' לשון זה מדברי הרי"ף הוא משמע לי בפשיטות שמפרש כפי' תוס' בשמעתין שפירשו הא דאמר בכותל בורו שנינו לא מחלל בורו קאמר אלא מכותל שיש לבור שהראשון הניח כשחפר בורו ומה שהקשה אח"כ וליתני אא"כ הרחיק וכו' לאביי פריך דלדידיה משמע שצריך להרחיק ו' טפחים בין ב' הבורות ומקשה ליתני אא"כ הרחיק מבורו ו' טפחים:

ד"ת

נראה שהמפרש הזה היה לו גירסת ר"ח ז"ל ועי' להלן ותמצא גירסתו ז"ל ופירושה וכמו שהביאה הר"ן ז"ל בחדושיו ע"כ. שוב מצאתי נוסחא מדויקת שכן גי' הריא"ף וע"כ תקנתיה בעמוד ע"כ

דף ט:

מהר"ן שפירא

והא דאמר מכותלו של חבירו היינו לומר מחמת כותלו של חבירו דשמא זה יבנה אח"כ כותל ברשותו ויזיקו לו הגפת והמלח הזה ומשמיע לנו הטעם ההרחק' וכן מבואר בחדושי הרמב"ן גבי משרה וירק בגמרא

דף י.

מהר"ן שפירא

דאין לומר שבא להשמיענו דמקבל טומאה ולא אמרי' דבטל דס"ל למקשן בפשיטות אף אם מבטל ליה פשיטא דמקבל טומאה וא"כ מה בא להשמיענו דבכמה משניות שנינו דדבר המקבל טומא' אינו חוצץ ובכתבי בגמ' הארכתי:

ר"ל דכמו שסובר הרא"ש שאין אחד יכול לעכב על חבירו במי שבא לפתוח לרה"ר כן נמי אינו יכול לעכב על חבירו שבא לפתוח חלון על רחבה שלו כמבואר באשר"י ובטור ח"מ סי' קנ"ד משום שעדיין אינו מזיק לחבירו מידי וע"ש דלסברתו של הרא"ש שסובר בפשיטות דהיכא דאינו יכול למחות דאין לו חזקה א"כ ה"נ בפותח חלון על חורבתו של חבירו אין לו חזקה שהרי לא יוכל למחות בידו ועז"א וכ"כ ר"ח ור"ת ז"ל שאינו יכול למחות ודלא כמו שדקדק הנ"י לעיל שיכול למחות בידו ודו"ק נ"ל:

ור"ל אע"פ שאין רותחין ממש ברתיחה מ"מ אם לא פסקה עדיין כח רתיחתן יש בכן משום בישול וק"ל

דף י:

מהר"ם

גי' האשר"י בל' המשנה אבל עושהו כלים ויוצא ומוכר בשוק ואינו יכול למחות לו:

מהר"ן שפירא

לדעת רש"י שכתב דכ"ה הוא מנין התינוקות הראוין למלמד א' משמע דיותר מן כ"ה אינו ראוי למלמד א' וממילא משמע עד כ"ה דדי להן במלמד א' וכופין לשכור מלמד אף בפחות מכ"ה ומן כ"ה עד מ' צריכין ריש דוכנא וכשהן יותר מארבעים לשני מלמדין עד נ' וכשהן יותר מנ' אינו די בב' מלמדים וזהו ג"כ לדעת הנ"י והוא דעת הרמב"ם כמבואר ביו"ד סי' קמ"ה אבל דעת התוס' והרא"ש הוא דבפחות מכ"ה אין כופין לשכור מלמד ובכ"ה הוא דכופין מכ"ה עד מ' די במלמד א' בלי ריש דוכנא וממ' עד נ' צריכין ריש דוכנא ומנ' ואילך צריכין ב' מלמדים ולישנא דגמ' משמע כוותייהו וכמבואר שם בב"י בסי' הנזכר לעיל וע"ש שהאריך קצת ליישב לישנא דגמ' לדעת הרמב"ן שהוא דעתו של רש"י ונ"י ודו"ק:

בערוך פי' הלוים בדוכנם בלשון ישמעאל שם האצטבא אבן ועליו עומדים וכן הוא בכאן פירושו ראש האצטבא שם ישיבת הנערים עכ"ל:

דף יא.

מהר"ן שפירא

היינו שיכול לכנוס במבוי שאין שם ישראל ובמקום פנוי שאין שם דיורין אז אינן יכולין בני העיר לעכב עליו ודאי דיכולין לעכב עליו שלא יכנוס במבוי שישנו שם דיורין ישראלים וכמבואר בתוס' בשמעתין ושאר דינין בענין זה מתבארין בנ"י:

דף יא:

מהר"ן שפירא

הא דלא דקדק כן אמתני' דתלוי ליה בחלונות ולא אמר ליה משום דוושא די"ל דאפשר נקט חלונות משום מלמעלה ומלמטה ולכך עדיפא ליה לדקדק מברייתא ודו"ק:
לא הקשה כן אלמעלה ואלמטה שיעורא דא"א לתת בו שיעורא דכל שכותל יותר רחוק או קרוב צריך שיתרבה או יתמעט שיעורו וכמבואר ברש"י ותוס' דשמעתין ומתני' דנתנה בהן שיעורא דד' אמות איירי בכותל שנתרחק מכנגדו ממש ד' אמות בצמצום דאז יש בו השיעור ההוא בגובהו ובלמטה ובכתבי הגמ' הארכתי בו ברש"י ותוס':

דף יב.

מהר"ן שפירא

ז"ל הירושלמי תנא לשכינו יכול הוא לחזור בו ומשקיבל עליו אינו יכול לחזור בו ורשב"ג אומר אף משקיבל עליו יכול לחזור בו דיכול למימר לית אינון אזלין ואייתין להכי בעיין לך ולא אשכחן לך ומרבין עלינו הדרך אתיא דרשב"ג כר"מ דתנינן תמן ועל כולן אמר ר"מ אע"פ שהתנה עמו יכולה היא שתאמר סבורה הייתי לקבל וכו' וכל זה נראה דצריכין להגיה בנ"י או שיש להגיה באופן זה לשכינו הוא יכול לחזור בו ומשקיבל עליו אינו יכול לחזור בו רשב"ג אומר אף משקיבל עליו יכול לחזור בו כר"מ דאמר יכולה אשה שתאמר וכו' ופי' ענין זה יראה לשכינו יכול לחזור בו היינו לומר שיכול למחות אף לשכינו שלא ירד לאומנתו ודברי ר"מ קאי אם יש לאדם מומין שכופין אותו להוציאה בגט בשגם שהתנה עם האשה שתקבל עליה מומיו יכולה היא שתאמר סבורה הייתי וק"ל ומסיק הנ"י ומ"מ למדנו לענין חזקה וכו' ר"ל שהרי אנו אומרים שחשוב ליה גדול וכבר נתבאר בתוס' לעיל בקוטרא ובה"כ לאו דוקא וק"ל:

דף יב:

אבל גבי שובך דליכא למימר נלך בתר רובא דעלמא וליכא למימר דשמא מעוברי דרכים נפל וכו' כצ"ל נ"ל ור"ל מתחלה אמר דהוא של בעל השובך שהרי ליכא למימר דהולך בתר רובא דעלמא שהן שובכין דעלמא ויהא של מוצאו דהא אין מדדה יותר מנ' אמה ובתוך נ' אמה ליכא שובך אלא של זה ואח"כ מסיק גם ליכא למימר שיהא של מוצאו מטעם דשמא מעוברי דרכים נפל דהא בגמ' מסיק דמתני' איירי בשביל של כרמים וכו' וק"ל:

דף יג.

מהר"ן שפירא

ברש"י ונותן דמים מי שהעיר שלו ר"ל מי שיש חלק בהעיר לאפוקי הדרים שם בשכירות שאין להם בתים בתוכה שאותן ודאי אינם נותנין לזה וק"ל ובזה א"ש מה שמתרץ אח"כ בגמ' וברי"ף דכאן מיקרי קדירה דבי שותפי וכו' וכלשון רש"י שם:

מהר"ם

דסבירא להו דעל המזיק להרחיק ואפי' דלאו גיריה וקאמר איהו על הניזק להרחיק אלא משום טעמא דגיריה בעי מזיק לארחוקי כי איתניהו וכל הני דפירקין עם חרדל ומשרה כולהו גיריה נינהו לבד מאילן דהזיקו לאו מהשתא אלא לאחר זמן ורי"ף ז"ל בפנים הוא מדמה חרדל ומשרה לאילן וא"צ להרחיק נ' אמה אלא ג"ט בכדי שלא יזיק בגיריה דיליה וכפי' הר"ן ז"ל וכן פסק האשר"י ע"ש:

מהר"ן שפירא

ר"ל שעשה בתוך שדהו משרה ואח"כ מכר חצי שדה שלו והלוקח בא לזרוע בו ירק סמוך לו וה"ה איפכא אם מכר את חצי שדהו עם המשרה שבתוכו והיינו כפי' ריב"ם לעיל בתוס' בדף י"ח אלא דכאן איירי במעכב את המשרה לעצמו והלוקח בא ליטע לירק בתוך השדה שקנה ממנו וזהו שמסיק ואע"ג דלא קי"ל כרבנן אלא אע"פ שאינו רוצה ליקח וכו' ר"ל שאין הלוקח מרוצה במה שיש להמוכר משרה סמוך לשדה שלו כי הוא רוצה ליטע ירק ורוצה שיתרחק המוכר אפ"ה א"צ להרחיק וכו' מיהו כיון דמודה ר' יוסי בגירי נפקא לן לענין דינא בלוקח בית וכו' וזהו שמסיק הנ"י בדבריו:

דף יג:

מהר"ן שפירא

נראה פשוט דהרי"ף מפרש דה"ה בלוקח שלקח משרה וירק עסקינן כגון ראובן שמכר שדהו לשני בני אדם לזה משרה ולזה ירק וכעין שפי' הרמב"ן לעיל ומסיק דלית חד מינייהו דקדים דשניהן באין כאחד ממש ולכך מי ירחיק משא"כ כשאחד קדים דאז על השני היה להרחיק מאחר ששניהם מזיקין אליבא דרבנן דס"ל על המזיק להרחיק אבל כיון דשניהם באין כאחד ועלה כל אחד ברשות ממש וכו' וצריכין למחוק הא דכתוב ברי"ף דלאו גיריה הוא וכצ"ל אפ"ה הלכה כר' יוסי דהא ליכא חד מינייהו דקדים ועוד אפי' קדים לאו גיריה דבעל חרדל נינהו ומדקאמר ועוד וכו' נמי משמע דלפני זה לא הזכירו עדיין כלל ודו"ק:

של בעה"ב שהוא בעל השדה באמת בגמ' לא נפשטה האבעיא של מי הן העצים אלא מדברי רבינא משמע דבתוך ט"ז הרי הן של בעל האילן וחוץ לט"ז הן של בעל השדה וכמבואר גם ברי"ף וצריכין לפרש דברי רש"י דהכא חוץ לט"ז קאמר וברש"י דגמ' במתני' לא קאמר רק בגמ' מפרש:

ר"ל דמאחר דהטעם הוא שיהא יוכל להפך המחרישה ולא יצטרך לילך על שדה חבירו א"כ פשיטא בגדר בינתים דשרי שהרי אינו יכול לילך על שדה חבירו ע"ז אמר דבא להשמיענו טעם דמתני' כדמפרש בגמ' ר"ל הטעם הוא משום עבודת הכרם מאחר שא"צ להרחיק בשיש גדר בינתים ממילא באין גדר בינתים הטעם שצריך להרחיק משום עבודת הכרם. ודו"ק:

ר"ל וממילא ליכא למידק מהאי לישנא דס"ל דבעינן יותר מד"א ויהיה קאי על שיעורא דמתני' דבבל ומיהו אף שלשון זה אינו מדברי הרב ז"ל מ"מ יש פנים לכאן ולכאן מלשון הגמ' דאמר אבל לגפנים בעי טפי כמו ששקיל וטרי ואזיל וק"ל:

דף יד:

מהר"ן שפירא

והיינו משום דמדמה ליה לשדות ובית הבדים דסגי להו בג' שנים בין הכל שעשה בו מלאכתו וחזקתו כל ג' שנים ככל הצריך לו וה"נ הכא. אבל התוס' בשמעתין כתבו הכא בפשיטות דבעינן ו' שנים ומחלקין בין זה ובין שדות ובין הבדים וראיתי בגליון תוס' דאין לפרש דלא בעינן אלא ג"ש בין הכל כמו בשדות דא"כ מה ענין זה למלתא דרב הונא

והל"ל מלתיה אמתני' אלא ודאי שש שנים בעינן עכ"ל והוא דעת הרא"ש והטור סי' ק"מ ומיהו דעת ה"ר יונה משמע פשוט דמסכים לדעת הרמב"ם:
דכיון שהבתים עשויות לדירת יום ולילה צריך שיהיו שלימות הג' שנים. משמע דחנותא דמחוזא דאינן עשוין דלא לימים די להם בשלש שנים ומ"ש הנ"י אח"כ ובחנותא דמחוזא נראה דעתו בבורות שיחין ומערות וכו' ודו"ק:

דף טו.

מהר"ן שפירא

והפשוט לי טעמו דארץ תימן נקרא גוואי משום דאמרי' בגמ' פ' לא יחפור דף כ"ב דרוח צפון אינה מסובבת וממילא הוא חוץ לעולם ולכך נקרא דרום גוואי ואינו בא להביא ראיה אלא על דקרי ליה שכוני שהוא מלשון חדר וכל זה מבואר ברמב"ן בחידושיו:

דף טו:

מהר"ן שפירא

ואינו נאמן במיגו דמינך זבינתא היכא דה"ל חזקה דחשוב מיגו דהעזה דהא דדר ביה חד יומא אינו כ"כ העזה וק"ל ומסיק ולא קאמר איהו קמי דידי זבנה מינך שני חזקה הלא מהני ואכלתה שני חזקה משמע מלשון זה דדוקא בדאכל שני חזקה הוא דמהני טענה זו דקמי דידי זבנה מינך אבל אם לא אכל לא מהני טענה זו ואף אם אין עדים למערער שהוא שלו וכדמסיק הרי"ף ז"ל ולא אמרינן דיהא המוחזק נאמן במיגו דלא היתה שלך מעולם דאינו טוען ברצון שלא היתה שלו דמתירא שמא יביא עדים שהיתה שלו ומיהו אם היה טוען אני קניתי מינך היה נאמן במיגו שלא היתה שלו מעולם דגם טענה זו שקנאה ממנו אינה טובה כ"כ מאחר שאין לו עדים ולא ראיה על הקנין אבל מה שטוען קמא דידי זבנה מינך ואנא קניתי ממנו היא טובה דאיירי בשיש לו שטר מהמוכר הזה או עדים על הקנין וכ"ז הוא ג"כ דעת הרשב"ם ומבואר בח"ה סי' קמ"ו ובאשר"י מבואר קצת סברות שכתבתי ומכ"ש דלא מועיל להמוחזק מה שיש לו עדים שדר בו המוכר והיא עדיין לא החזיק בו ג"ש שאף שאין לו עדים למערער שהוא שלו דאז שייך טעמו וסברתו של הרי"ף דהמערער הוא ודאי והמחזיק הוא ספק ודו"ק:
הב"י הביא לשון זה בח"ה סי' קמ"ו כתב ע"ז ודבריו אינם (נכונים) [מובנים] ומצאתי שכתב הרב המגיד בפי"ב מהל' טוען שנראה מדברי הלכות שסובר כרבינו יונה ועיקר עכ"ל ודברי ר"י בזה מבוארין שם בטור שכתב דאין חוזר על מוכר כיון שבפשיעותו

הפסיד שאם היה אומר קניתי מפלוני ולא יותר יכול המערער להוציא מידו אפילו לא החזיק בו עדיין ג"ש כיון שאין לו עדים שהיתה שלו וגם הוא לא הודה לו שהיתה שלו וכו' ע"ש וק"ל:

א"ל המערער איך אתה אומר שלא בא לידך בתורת גזילה וכו' כבר כתבתי בזה בדברי הרי"ף שהנ"י לא היה גורס א"ל פלוני גזלנא היא וגירסתו הוא גירסת הרא"ש:

דף טז:

מהר"ן שפירא

אבל הכא שאינו נאמן בדבריו דהוי מיגו כמו במקום עדים באשר"י תמה בזה ומפרש הדברים הללו:

וכ"כ הרא"ש בשם ריב"ם ומסיק על זה דאין לשון הגמ' מורה על פי' זה ואח"כ מסיק דיש ליישב דה"ק אמאי סמכת להיות יותר מוחזק בזה הקרקע להאמינך במיגו לעמוד הקרקע בידך אהאי שטרא חספא בעלמא הוא ונמצא שאינו מוחזק וקרקע בחזקת בעלים עומדת ואתה בא להוציאה מידו ע"י מיגו ולא אמרי' מיגו להוציא עכ"ל ושם האריך ג"כ לבאר דברי הרשב"ם ותמה עליהם אח"כ בנ"י:

דף יח.

מהר"ן שפירא

מ"ש מהא דתנן המחליף פרה בחמור וילדה זה אומר ברשותי ילדה וזה אומר ברשותי ילדה וכן המוכר שפחתו וילדה זה אומר עד שלא מכרתי וזה אומר משלקחתי וכו' והגירסא בפ' השואל במשנה בנוסחא אחרת וה"ג המחליף פרה בחמור וילדה וכן המוכר שפחתו וילדה זה אומר עד שלא מכרתי וכו' וכן הביאה כאן בגמ' ואשר"י ושם בהשואל הביא הרי"ף ברייתא דר' מאיר כענין שנדפס כאן אבל חכמים פליגי עליה וע"ש בהרי"ף:

דף כ.

מהר"ן שפירא

מדאמר להו לא תימרו ליה ולא אמר להו סתם לא תימרו אלא ודאי הא לאחריני אמרי וק"ל:

דהרי מודה במחאה שניה שהמחאה הראשונה היתה שקר וחזקת ג' שנים הראשונות היתה בלי מחאה ומיהו אפי' אם אמר שאח"כ השכין אותה לידו בלא סהדי נמי אינו נאמן דאמרי' ליה עד השתא חשדת ליה בגזלן וכו' כמו שאמרו בפ"ק דב"מ ולעיל ברי"ף

הביאו ומ"ש וה"ה למוחה שתי מחאות בתוך ג' וכו' כן הוא דעת הרי"ף והרשב"א והאשר"י חולק ע"ז ע"ש:

דף כ:

מהר"ם

והאשר"י חולק ואומר דהוי מחאה אם הוא מודה במחאה שמיחה בפניו ואפי' בלא עדים:

דף כא.

מהר"ם

דכיון שאין ב"ד יכולין להצילו אלא מחמת שהוא צאית דינא ואי בעי לא צאית אנוס הוא ולשון זה נ"ל ע"כ לשון הרמב"ן ז"ל וכתב ב"י בטור ח"מ סי' ר"ה שלפי פי' זה משמע שאם ב"ד של ישראל יש לו הרמנא דמלכא לכוף הבעלי דינין שידונו לפניו לא כתבי' מודעא דה"ל כמו היכא דאיכא בי דואר וכיון דלא אזיל אחולי מחיל ולא ראיתי כן בדברי שום א' מהפוסקים ולכן נ"ל שאע"פ שהפוסקים סוברים כדברי הפירוש השני שהזכיר הרמב"ן ז"ל לומר דהאי פלוגתא בזביני היא מיהו לענין טעמא דאביי ורבא ס"ל לפוסקים שלא כדברי הפי' ההוא אלא היינו טעמייהו דאביי ורבא כדפי' הרשב"ם משום דפעמים שאין ב"ד מזומן מיד והשתא בכל גוונא כתבינן מודעא:

מהר"ן שפירא

וי"ל כגון שהטמין לו עדים אחורי גדר וכו' ובפי' רשב"ם בשם ר"ח מבואר בע"א ולפי מה שתירץ הנ"י קשה דלמה לן למכתב מודעא הלא די בשיעידו העדים על אונסו וכמו שהוא בעצמו תמה בקושיא שהקשה בזה. ואפשר דמאחר דלא אמר לו כן בפרהסיא ס"ל להנ"י דאינו מועיל בלא מודעא ומיהו דוקא מעשה דפרדיסא דלא הוי אונס בודאי דשמא לא הוי טעון אח"כ שלקחו אחר שאנסוהו על המכירה ממש בהודאה וכיוצא בזה פשיטא דדי לו שידענו העדים את אנסו וא"צ מודעא אליבא דרבא מאחר שאנס ממש ואם לא אנסו ממש באונס אח"כ שהפחידו שיכתבו ליה מודעא בכגון מעשה דפרדיסא ודו"ק ומהתימה על הב"י שהביא שם דברי הנ"י הללו ולא כתב דבר עליהם:

מהר"ם

לקמן בהאי פירקא בשמעתין דגזלן אין לו חזקה והתוס' והאשר"י כתבו כמ"ש כאן בשם רבי יונה:

דף כא:

מהר"ם

בדיני שכיב מרע איירי ה"א במ"מ למיי' פ"ה מהל' זכיה ומתנה:

מהר"ן שפירא

רצונו לומר מאחר דהוא מצוה מחמת מיתה מתנתו מתנה דאפשר דמתוך טרדתו אינו יכול להאריך ולומר כתבוהו בשוקא ב"י בח"ה סי' רמ"ב ע"ש שהאריך:

דף כג:

מהר"ן שפירא

המ"ל דמאחר שיש לו עדים לזה ולזה א"כ יהיה בו דין כל דאלים גבר ולא יוציאנה מיהודה בדין ולפיכך הוא בא להעיד עכשיו לולי דתיקום בידיה אלא דהאמת מתרץ דהיכא דקיימא ארעא תיקום ועל המקשן לק"מ דלא ס"ד דאיירי בענין זה כלל אלא כמ"ש התו' בשמעתין ע"ש: הרנב"ר ז"ל כי מקשינן ולוקמה ביורש ולוקמה בגזלן לאו דוקא דלרב ששת מקשינן דרב ששת ע"כ אית ליה לאוקמי בלוקח כיון דברייתא קתני מכר אלא אגופא דבריית' מקשינן דאם איתא דהכי הוא כדמוקי רב ששת למה ליה לתנא למינקט לה בלוקח בגזלן גופיה הוי מצי למתנייה. ד"ת:

דף כד.

מהר"ן שפירא

ר"ל אי הוי טעמא דלא חיישי' לפרה וטלית הוא משום דלא משתעבדא ליה א"כ קשה ליחוש דלמא אקנייה וכו':

וא"צ לתקנות הגאונים ז"ל ונ"מ אי הוה מדינא או מתקנתא באם ירשו קרקע ומטלטלין דכשהוא מן תקנות הגאונים אזי א"צ ליתן מטלטלין דמאחר דאין בו הפסד למלוה דינו במקומו עומד דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבע"ח אבל כשהוא מן הדין צריכין ליתן מטלטלין וכמו שמשמע להדיא בח"מ סי' קנ"ז. (וכן הוא מבואר בשלטי גבורים לעיל):

דף כד:

מהר"ן שפירא

ואין לומר אף דאית ליה ארעא אחריתא ניחוש לבע"ח גדול דה"פ אי אית ליה ארעא

אחריתא כנגד כל החובות עלה הדר ואי לית ליה ארעא אחריתא כדי כל החובות מאי נפקא ליה מינה תוס' בגמרא דף מ"ז וכ"כ הרמב"ן בחידושיו:
ואע"ג דלאו של עדות שקר חמיר ומעיקרא נמי מיקרי רשע אפ"ה לא ניחא ליה דלקרויה אינשי לוה רשע ולא ישלם להוציא נפשו ידי הבריות רמב"ן בחידושיו:

דף כה.

מהר"ם

והכי כתב לה להך פיסקא בפ' המפקיד ובפ' המקבל וכן פסק המיי' פ"ו מהל' שאלה וכן פירשו הרב המגיד שם והיינו דלא כמ"ש המרדכי על שמם בהלכה זו:
היינו הא דמסיק דבאומן לא אמרי' שום מגו אבל מ"ש הרי"ף הלכך אומן בין דמסר ליה בסהדי וכו' דבר זה אמר הרי"ף בשיטת כל הגאונים וכמבואר ברי"ף שם וכתב הדין הוא סברא דרבוותא וק"ל:

מהר"ן שפירא

קאי אדלעיל במה שמסיק הא דאמר ליה אביי לרבא תא אחוי לך וכו' והא דכתב וקדם בדברים הללו משום דמשמעות דברים אלו הן כמ"ש לעיל שהרי לפי סברתו מקשה מזה לעצמו וכדמסיק:

דף כה:

מהר"ן שפירא

עיקר דיוקו של הרי"ף ודאמר ליה אביי לרבא אי הכי וכו' כמבואר יפה בדברי הרמב"ן והוא כעין קושית תוס' וכבר מסיק הרמב"ן שכן פירש ר"ת וטעמא דלא אמרי' מגו באומן כלל נתבאר יפה בדברי הרמב"ן והב"י מביאו ח"מ סי' קל"ד ע"ש:

דף כו.

מהר"ן שפירא

ויש להקשות דמה מועיל דיש לו קרקע הא אכתי איכא למיחש דנוגע בעדות הוא דאם לא יעיד ויקחנו המערער מן לוקח ראשון ולוקח ראשון יטרוף את הקרקע מן המוכר ושמא יבא אחר כך בע"ח של מוכר ויטרוף קרקעו של שני ולכך ניחא ליה שתשאר השדה ביד לוקח ראשון כי היכא דאי הדר אתי בע"ח יגבה ממנו ולא מן לוקח שני וכמו שמההוא טעמא אין לוקח ראשון מעיד ללוקח שני כדלעיל וי"ל דכבר כתב הרשב"א בגמ' גבי ערב דלתרי חששות לא חיישינן שמא לא יפרע הלוה בזמנו ושמא יביא בע"ח

אחר כולי האי לא חיישי' ה"נ ליכא למיחש דיעיד שקר דאף אם יטרפה המערער מן הלוקח הראשון מ"מ שמא לא יפרע המוכר ללוקח ראשון במזומנים ואף אם לא יפרענו שמא יבא בע"ח אחר ויגבנה כולי האי לא חיישי' ודו"ק:

דף כז.

מהר"ן שפירא

ואחת שהכניס לה משלו כצ"ל ופירושו מבואר בנ"י ובזה א"ש הא דאמר אילימא למעוטי שאר נכסין שהן נכסי צאן ברזל וממילא משמע דאותן ג' שדות אינן צאן ברזל כלל ואילו לגי' רשב"ם שגרס וא' שהכניסה לו שום משלה היינו צאן ברזל ודו"ק ולפי פי' הרי"ף צ"ל דהוי כ"ש אם דאותה קרקע הבעל עומד באחריותה והוי ממש כמו שאר נכסים וכמבואר בנ"י:

דף כז:

מהר"ן שפירא

התוס' תמהו ב"ה אמאי נקט כה"ג דזבינתיה ניהליה והיא זנבה ניהלי הל"ל דנאמן לומר דמינך זבינתא והרמב"ן בחידושיו תמה עוד בזה דלמה אמר אשת איש צריכה למחות הרי כשהיא א"א אינה צריכה למחות ואין מחאתה מועיל כלום בחיי בעלה והאריך לפרש את הסוגיא בע"א ואומר אני שיש ליישב קצת קושית תוס' ע"י קושית הרמב"ן דמאחר דאמר אשת איש אינה צריכה למחות דייק בגמ' דאיירי בשטוען הלוקח שקנאה בעוד היותה אשת איש ומיהו הרמב"ן מקשה דנוכל לומר דלכך אמר א"א צריכה למחות משום שבא להשמיענו אף אם היתה החזקה שהחזיק בה בעוד שהיתה א"א אפ"ה צריכה למחות והוא חידוש גדול דלא מדמינן ליה לשאר יורד שלא ברשות וכמבואר ברשב"ם בגמ' ובנ"י ומ"מ נוכל ליישב בזה קושית התוס' דאפשר דתלמודא דייק דהטענה באה בעוד היותה א"א ודו"ק עד כאן נמצא כתיבת יד הרב ז"ל במסכת זו: מה

ר"ם

ק"ק למה כתב ה"ה כי בגמ' משמע דכ"ש הוא דאפי' למ"ד במכר קנתה ולא אמרי' לגלויי זוזי הוא דעבידי בלוה ממנו מודה דלא משתעבד ודאי לגלויי זוזי הוא דבעי דלא ניחא ליה דלהוי עבד לוה לאיש מלוה:

ואפי' נשתחרר העבד והרי הוא עכשיו כגר אפי' הכי מת יחזיר לרבו אע"ג וכו':

דף כח:

מרה"ם

לשון הרא"ש ורב אלפס ז"ל גריס לקנותו ואת החיצון פנימי קנה ואת החיצון לא קנה ופירוש הר"ן גם הוא מוכיח על גירסא זו בדברי רב אלפס והכריע הרא"ש כגירסת הרשב"ם וטעמו :

ורשב"ם מסיים בה משמא דגמ' והוא שנתן לו דמי כולן והאשר"י חולק וז"ל ובמתנה יראה דהוי כמו מכר ולא נתן דמי כולן והאחין שחלקו הוי במו מכר ונתן דמי כולן כיון דאותו שכנגדו זוכה ונוטל בחזקתו של זה ע"כ:

דף לג:

מהר"ם

ומצר לוי יהודה מן המזרח מאה אמה והוי מצר לוי כנגד ראובן חמשים אמה וכן מצר יהודה כנגד שמעון נ' אמה וכתב לו בשטר מצר ראובן ושמעון מן המערב ומצר וכו' וזה ציורו לפי גירסת הר"ש שלפנינו ברי"ף אבל גי' הרשב"ם בגמ' שלנו כתוב ראובן ושמעון מן המזרח לוי ויהודה מן המערב ולפי גירסא שמחק רשב"ם שהיא גירסת רב אלפס מדהוה ליה למכתב שמעון כנגד יהודה יהיה הציור כזה:

דף לה.

ד"ת

נ"ל דלאו קושיא היא משום דאמרי' דאין להם דרך הוי עין יפה גבי מכירת פנימי לחיצון ואינם כ"כ רעה גבי מכירת חיצון לפנימי דמ"מ במה שמכר לו לא שייר כלום אבל אי נימא איפכא דיש לו דרך לפנימי על החיצון לפי שהחיצון בעין יפה מכר לו ונתן לזאת הדרך הוי עין יפה לגמרי אבל הפנימי שאף מה שמכר לחיצון דהיינו בית חיצון לא מכרו לגמרי וזו היא עין רעה גמורה שאף במה שאדם מוכר ושייר לעצמו ומש"ה אמר שמואל שאין להם דרך זע"ז שזו עין יפה שלהם שאין לאחד מהם בחלק חבירו כלום:

דף לה:

מהר"ם

צ"ע בתוס' כאן ובפ' מציאת האשה שכתוב כגון שהשכירו הבית ומשמע דאחין הם שהשכירו וכ"כ בהגהות מיי' פ"כ מהל' אישות אבל בהגהות אשר"י בהלכה זו כתוב

שהשכיר אביהם וכ"כ בפירוש הרב המגיד בפ"כ מהל' אישות וכן מוכיח באה"ע סי' קי"ג:

דף לז:

מהר"ם

וכן כתב הרשב"ם וכ"כ בהגה' אשר"י מהרי"ח ע"ש א"ז אבל האשר"י גופיה כתב דאין צריכין לישבע והיא שיטת התוס' :

דף לט:

ד"ת

הרשב"א ז"ל ואי בעית אימא כאן בכדי שהדעת נוטה כלומר לעולם כאן במשנתינו מקח קיים קאמר דהא מכר ולא מכר קתני ואע"ג דבעלמא אית להו לרבנן ביטול מקח ה"מ בכדי שהדעת נוטה אבל בכדי שאין בדעת ניטה המקח קיים וויתרו חכמים למחילה דמידע ידע דאונאה אית בה ואפ"ה נתרצה במקחו עכ"ל:

כל זה צריך למחוק וצ"ל כך. לכתיבה עומד הכא דלא קני ולא מידי משום דהכא לאו בקנין קני אלא בכתיבה ובהאי שטרא היא דקני ובכ"מ שיש מכר הקנין הוא שגומר ושטרא ראיה בעלמא הוא להעיד שקנו מזה בקנין אבל הכא בודאי לא קני אלא בשטרא ושטרא דמחמת קנין לא הוי אלא ראיה בעלמא ולפיכך אפי' קנו מידו ואמר להם כתובו לא מעלה ולא מוריד עד שיכתבו לו שטר מכירה שיקנה שטר זה וכל שעבודו:

דף מח.

מהר"ם

כאן שייך מה שכתוב לעיל ולפי' הר"ש ז"ל דוקא במתעסק וכו' עד וכן דעת הריטב"א ורבו הרשב"א ז"ל

דף מח:

מהר"ם

בפרק קמא דב"ק כתב הרא"ש שכן פוסק רב אלפס בכל מקום כאיכא דאמרי:

דף מט.

מהר"ם

פי' הלכך בעי ד' אמות לדרך היחיד כפשטא דמתני' אי נמי אשביל של כרמים קאי ושמא לא היה כתוב בספרים שלהם אבל מסיימי מחיצתא כי היכי דשקיל כרעא ומנח כרעא:

דף נ:

מהר"ם

והלוקח הרי ראהו וכיון שהוא אינו עשוי לטעות ודאי סביר וקביל וטענה גבי מוכר איתא וגבי פרדס אינו כן כיון שאפשר לנתקו לענין הלשון שהזכיר טענה גבי לוקח איתא דמצי למימר סבור הייתי דבעי למימר שיעשה שם פרדס:

דף נד:

מהר"ם

וכלישנא קמא דרב אלפס:

והלך אם אמר איני נוטל ואיני נותן ה"א דאין שומעין לו שמא יחזיר ויזכה קמ"ל לא וכו':

דף נה.

מהר"ם

כדאמר לקמן [דף קלז.] איזהו רשע ערום זה המשיא עצה למכור בנכסים כרשב"ג:

דף נה:

מהר"ם

וכן כתב לעיל בסיפרי רב אלפס שלנו ונראה שגם לפני הרא"ש לא היה כתוב תירוץ זה בספר רב אלפס שהרי דחה אותה מימרא של רבא דבכורות משום הך הלכתא:

דף נח.

מהר"ם

וכן כתוב במרדכי ע"ש תשובת מהר"ם אלא שצריך עיון שם כי לכאורה דברי הספר שם סותרין זה את זה גם בתשובת אשר"י כלל כ"ד סי' ב' ובח"מ סי' רמ"ז משמע דלית ליה הך סברא דמהר"ם דאפי' אמר בפירוש לשון מתנה למי שראוי ליורשו ירושה היא

וע"ש ובחבור האשר"י לקמן גבי נכסיי למאן שכתב ז"ל דכיון דא"ל נכסיי לך דהוי לשון מתנה אלא משום דראוי ליורשו מפרשינן ליה בלשון ירושה היינו דוקא ליפות כחו כו' עד אבל במה שראוי לירש אע"פ שנתן לו בלשון מתנה הוי דינו כשאר יורשין ע"כ ושמא רוצה לחלק בין מתנה בפירוש נכסי לך דהוי נמי לשון מתנה אלא שיכול לסבול גם לשון ירושה כמו שמחלק חבור המרדכי בסוף וכן מוכיח במגיד משנה פי"ב מהל' זכייה ומתנה למיי' שכתב כי הגאונים ז"ל פירשו שאע"פ שנתן למי שראוי לירשו בלשון מתנה בפירוש הוי דינו כירושה ואין לה הפסק וזה דעת המיי' ומהר"ם ז"ל ויש מן האחרונים חולקים כשאמר לשון מתנה בפירוש שיש לה הפסק עכ"ל:

דף סג:

מהר"ם

לשון ח"מ סי' רמ"ה מקבל מתנה שאמר לאחר שבאת מתנה לידו בטלה היא אינה מתנה דבריו קיימין כו' וכתב הראב"ד דווקא שאינו חב לאחרים אבל אם חב לאחרים כגון שיש לו בע"ח שיש לו לגבות ממנה אינו נאמן ורש"י פי' שהוא נאמן ואפי' יש לו בע"ח וטעמא דמלתא כיון שלא היתה בחזקתו עד עתה וכן דעת א"א הרא"ש ז"ל:

דף סד:

מהר"ם

הרשב"ם פי' בלוקח מן הבן זכות שיש לו בקרקע זו בחיי האב דהיינו גופה והרב אלפס נראה שהוא מפרש אותה בלוקח מן האב זכות שיש לו בה דהיינו אכילת פירות עי' במ"מ פי"ב מהל' זכייה ומתנה:

ואם אמרו קטנים הרי אנו נושאים כדרך שנשאתם אתם:

דף סה.

מהר"ם

פי' ואפילו המעות שלותה עדיין הם בעין כדפי' לעיל ובזה היא חלוקה מנישואי גדולה כו':

דף סח:

מהר"ם

שפירש הא דרבין בין אכל ובין לא אכל וכתב דאידחיא מתני' מקמיה דרבין והיא שיטת המיי' פ"ו מהל' זכיה ומתנה כ"כ המ"מ משמו:

לשון רשב"ם ואפי' לא קנו מידו קנו כל הנכסים לאחר מיתתו היכא דלא שייר מידי דדברי ש"מ ככתובין וכמסורים דמו:

דף ע:

מהר"ם

הדבר צ"ע כי בנימוקי פ' האשה הוא תופס על דברי האומרים בדין מברחת שעשאום ממש כדין הנכסים שאינן ידועים לבעל שהבעל יורש אותם גם המיי' פ' כ"ב מהל' אישות והאשר"י פ' האשה שנפלו כתב שאם מתה בחיי הבעל ישארו ביד מקבל מתנה ואין הבעל יורש אותה גם הלשון קצת הוא מגומגם בעצמו כי למה נקט היכא דלא חזרה בה בחיי בעלה ומתה הבעל יורשה דהא ודאי כ"ש הוא כשחזרה בה מן הלוקח בחיי בעלה ומתה שהבעל יורשה וסבור אני שטעות סופר הוא וכך צ"ל אמר המחבר והיכא דמברחת חזרה בה בחיי בעלה ואשמועינן שהרשות בידה לחזור בו מן הלוקח אפי' בחיי בעלה לאפוקי ממה שדקדקו התוס' והאשר"י כאן בהלכה מדברי הרשב"ם וגירסתו ע"ש:

דף עח.

מהר"ם

והרא"ש כתב בתשובה כלל ס"ז בית דין מעתיקין השטר ונותנין העתקה ביד הנתבע ודין צדק הוא כי מי יחוש יותר מבעלי דבר ואין זה דומה לשטרי טענתא ואפי' פירש הסופר בפירוש בשטר שלא יטפיסנו הטופס נמצא העתקת הר"מ בלשון הגרי שאין תנאי מועיל בו ולא נאמר כיי תנאי שבממון תנאי קיים אלא על קיום עדות שנתקיימת על אוותו תנאי חבל תנאי שיהיה לקיים עדות עדים המעידים בשקר לא נפל על זה תנאי שבממון כלל עכ"ל:

דף עח:

מהר"ם

בספר רבינו אשר"י מביא דברי האלפס בלשונו וכתב אמר רב גידל אמר רב הלכה כרבי ואף רבי לא אמר וכו' וכ"כ הרב המגיד למיי' תחלת פט"ו מהלכות טוען ונטען:

דף עט.

מהר"ם

הוא דעת הר"ז הלוי הביאו בח"מ סי' ע' וכתב עליו כי מדברי רש"י ורב אלפס והמיי' משמע שאין חילוק ובכל ענין א"צ לברר אלא לכתחלה להפטר מן השבועה: